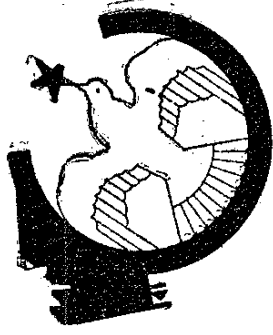

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalımı!*

Nietzsche

Cilt.VI.15, Teşrinievel, 1929. Sayı: 141

Müşahade:

Yüksek tahsil meselesi

İstanbul Darülfünununun, Mühendis mektebinin eyileştirilmesinden bahsedildiği, Ankara Tıp mektebi ve Politeknik açılmak istenildiği şu sırada yüksek tahsil meselesini bütün açıklığı ile ortaya koymak, bu meselede yapılan tecrübelerin verdiği neticeleri tebarüz ettirmek lâzım gelir. Şurası muhakkaktır ki yüksek tahsil müesseselerimiz hakkında umumiyetle bir memnuniyetsizlik vardır. Bu memnuniyetsizliğin mühim bir kısmı tetkiksizliğe müstenit olsa bile bir kısmında haklı noktalar bulunmak icap eder.

Diğer cihetten yüksek tahsil müesseseleri hakkındaki memnuniyetsizliği bir veya iki müessese üzerine teksif ettirmek de doğru değildir. İstanbul darülfünununun şu veya bu şubesi tedris cephesinden ne gibi nakisaları havi ise sarahatla itiraf etmelidir. ki idareten büsbütün ayrı bir müessese olan Mühendis Mektebinin de hemen hemen buna yakın eksikliği vardır. Hatta büsbütün yeni bir müessese olan Ankara Hukuk mektebi her türlü şekli ile İstanbul Hukuk Fakültesi'nden kopmuş bir parçadan başka

bir şey değildir. İstanbul Hukuk Fakültesine karşı yapılacak şikâyetlerden bir kısmı Ankara Hukuk mektebi için de aynen söylenebilir. Bu vak'alar şu noktaların tespiti için kâfidir:

1 — Yüksek mektepler istediğimiz gibi inkşaf yolunda değildir ve seri bir surette tekâmül edecek halde bulunmuyorlar.

2 — yeni yaptığımız yüksek müesseselerde eskisinden farklı olmuyor.

Bu ikinci nokta bize gösteriyor ki yüksek müesseseleri eyileştirmenin ne demek olduğunu, eski müesseseleri aksak yörüten sebebin nelerden ibaret bulunduğunu eyice düşünmeksizin ve bu sebepleri kaldırarak tetbirleri almaksızın yeni müesseseler açtığımız halde bunlar eskisinden farklı olmayacaktır.

Bizde yüksek tahsil müesseselerinden ilk şikâyet, tedris cephesinden geliyor: Müderris ve muallimlerin vakitlerini müesseseye hasretmemelerinden, talebesini istifade ettirmek için lâzım gelen gayreti göstermediklerinden, hatta bir kıs-

mının ehliyetsizliğinden bile açık veya gizli bahasolunmaktadır. Ehliyet meselesinde benim kanaatım şudur: Bu günkü şerait altında bu müesseselerin daha kuvvetli uzuvlardan teşkiline ihtimal yoktur. Mücerret olarak şu zat yerine bu zatı her hangi bir kürsü veya ders için düşünebilirsiniz. Fakat düşündüğümüz zatın eski muallimden daha ehliyetli olduğu ne ile malûmdur?

Bugünkü müderris ve muallimler haricinde yazdıkları eserleriyle ehliyetleri gün gibi aşikâr zatlar yoktur ki kolaylıkla bunları kürsiye davet edebilesiniz. Böyle bir iki zat bulunduğunu farzetseniz bile onlar halen öyle mevkidedirler ki yerlerini müderris ve muallimliğin mütevazı maaşı için bırakmazlar.

Mevcut müderris ve muallimlerden kabil olan istifadeyi temin için her ne bahasına olursa olsun onların harıçtedeki meşgalelerini azaltmak icap eder. Bir kısım müderris ve muallimler vardır ki onlar ilim adamı olmaktan ziyade birer iş adamı haline gelmişlerdir. Bu gibilerin tedrisatından istifade lâzım ise saat başına ücret

vermek suretile muallimlik ettirilir, fakat hiç bir zaman bu nevi müderris ve muallim bir müessesede iki üçü geçmemelidir. Bir müderris veya muallimin geçinebilmesine, tetkikte bulunmasına kâfi bir tahsisat verilince yapılacak kanunla haricte meşgale kabul etmemeğe icbar edilebilir ve edilmelidir. Bu şeraiti kabul etmiyenler de çekilirler. Bu suretle çekileceklerin yerine muallim bulunamayacağından korkmamalıdır. İlk seneler zarfında belki bir boşluk hiss olunur. Fakat kısa bir zamanda bu açığı dolar. Müderris ve muallim muavini olarak bulunacak gayretli bir uzuv o boşluğu kolayca doldurur.

Bir kere binbir iş sahibi muallim ve müderrisler ortadan kalkınca bu müesseseler içinde vazifesine merbut zatlar kalır. Bunlar iktidarlarını bu yolda sarfederler. Bir muallimin gayretinin mevzuu dersleri ve eserleridir. Yapılacak kanunla hiç bir işi olmamasına rağmen tayin olunacak bir zaman zarfında ortaya eser koyamıyan muallimler de kendiliğinden tedris sahasından çekilmeğe mecbur edilir.

Mevcut unsurlardan en iyi istifade edebilmek için çalışırken asıl düşünülecek cihet bu müesseselerin istikbaleridir. Bu müesseselerin bugünkü halleri değil, yarınki halleri endişeyi celbeylemelidir. Çünkü yarın için boş kalacak kürsü veya dersleri doldurmak için kimse hazırlanmamaktadır.

Demek ki yapılacak cihet müderris ve muallimlerden en iyi bir tarzda istifade yolunu bulmak, bu müesseselerin yakın bir zamanda kuvvetlenmelerini temin etmektir.

Yüksek müesseselerden bahsedilince ekseriya yalnız bugünkü halleri düşünülür, bugün hemen iyileştirmek için tedbir almak istenir. Halbuki istediğimiz anda memlekette yüksek bir ilim hayatı, ilim muhiti yaratamayız. Fakat bu müesseselerin istikbalini temin için

şimdiden tedbir alabiliriz. Bu tedbirler iki kısımda toplanır: biri bu müesseselere ileride müderris ve muallim olmak üzere genç uzuvlar sokmak, ikincisi bu genç uzuvların orada ilim için çalışabilmelerini temin etmek.... Bence bugün yüksek müesseselerin en fena cephesi şudur: Buralarda bir müderris veya muallimlik boş olsa o vakıta kadar hocklığı hiç düşünmemiş bir zatı tayin etmek mecburiyetinde kalırız. Meselâ Ankara veya İstanbul Hukukunda bir ders ihilâl eylese Adliye veya Hariciye Vekâletinde bunu okutacak bir muallim aranır. Bu zat kim olursa olsun o vakıta kadar hocalığı düşünmediği, o tarihten sonra da nihayet munzam bir iş addedeceği için onun derslerinin büyük bir kıymeti olmasına, bu zatın okuttuğu ilmin terakkiyatını takip etmesine, bizzat mevzuu üzerinde taharriyatta bulunmasına imkân yoktur. Tıp Fakültesi bir tarafa bırakılırsa mesele bütün âli müesseseler için böyledir. Bu müesseseleri bundan kurtarmak için istikbalde dersleri deruhte edecek gençleri müderris ve muallim muavini olarak müessese içinde bulundurmalı, bu gençlerin yükselmeleri için her türlü vesaiti temin eylemelidir, hatta bunları zaman zaman garp darülfünunlarıyla, ilim müesseseleriyle temas ettirmek için Avrupaya göndermelidir. Yalnız işin en güç ciheti müderris ve muallim muavini olarak alınacak bu gençlerin yüksek müesseselerde iyi bir tarzda çalışabilmelerini temindir. Bunun için bir kaç şart lâzımdır. Bir kere müesseseler kütüphanelerile, laboratuvarlarıyla bir müderris veya muavininin çalışmasına, taharriyat ve tetkikatta bulunmasına müsait bulunmalı. Müderris ve muallim muavinleri bu muhit içinde yüksek ilim adamı görmeseler bile vazifelerini sever, çalışkan, ilmi hayatı her şeyin üstü tutar müderris ve muallimlerle temas eylemelidir.

Taki orada bulunmağı hayatı için fazla bir şey addetmesin. Yüksek müesseselerin bence en zaif tarafı tedris cephesinin, yahut ilmi taharriyat cihetinin istediğimiz gibi olmaması değildir. Ekseriya içerisindeki hava buzuktur. Bu bozukluk talebenin bile gözünden kaçmamaktadır. Bu müesseselerin muerinedndaviml çoğu buralardaki bozuk hava 'an şikâyet eder' er. Bunu yapan amillerden biri bazı müderris ve muallimlerde vazife aşkının azlığı, diğeri de ilmin icap ettiği samimiyet, dürüstlük, hakikat muhabbeti.. gibi meziyetlerin hakim olmamasıdır. Yüksek tahsil müesseseleri asıl bu noktadan islah muhtaçtır. Bu müesseselerin idarelerini öyle kurmalı ki içeride bir ilim müessesesinin havasını bozacak karakter nakıysaları gözükmessin. Eğer bu müesseselerin bu manevî hali düzelir, müderris ve muallim muavini olarak aldığımız gençler orada çalışmak için vasıta bulurlarsa ileride ders ve kürsüler için hakikî müderris ve muallim yetişmek imkânı hasil olur.

Bu tedbirleri pek karışık görecekler vardır. Radikal islahat isteyenler için bunlar manasız şeylerdir. Onlar için bu müesseseleri kapatmalı, parasile Avrupaya talebe göndermeli, onlar geldikten sonra Darülfünun ve yüksek müesseseler açmalıdır. Yahut bütün âli mektebelerin hocalıklarını ecnebi müderris ve muallimlere vermeli ve onlar vasıtasile bu mektepleri teşkil eylemelidir. Bu noktalar hakkındaki fikrimi gelecek nüshadaki makalede yazacağım.

Mehmet Emin

